

MAKTABGACHA TA'LIMDA VATANPARVARLIK
TARBIYASINING ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLARI
(KOMPETENSIYAVIY VA INTEGRATIV)

Bobakandova Dilorom Bekmurzayevna

ISFT Samarqand filiali

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi

1 -bosqich magistranti

Аннотация. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tizimida bolalarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari — kompetensiyaviy va integrativ yondashuvlarning ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda vatanparvarlik tarbiyasining psixologik-pedagogik mohiyati, uning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojiga ta'siri hamda ijtimoiy-pedagogik loyihalar orqali amalga oshirish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, xalqaro ilmiy tadqiqotlar asosida zamonaviy metodlarning samaradorligi asoslab berilgan. Natijada kompetensiyaviy va integrativ yondashuvlar bolalarda fuqarolik pozitsiyasi, ijtimoiy faollik va milliy o'zlikni anglashni rivojlantirishda samarali ekanligi aniqlangan.

Калит so'zlar: vatanparvarlik tarbiyasi, maktabgacha ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, integrativ yondashuv, ijtimoiy-pedagogik loyiha, fuqarolik kompetensiyasi, milliy qadriyatlar.

Аннотация. В данной статье анализируются современные педагогические подходы к формированию патриотических чувств у детей в системе дошкольного образования, в частности компетентностный и интегративный подходы, с научно-теоретической точки зрения. В исследовании раскрываются психолого-педагогическая сущность патриотического воспитания, его влияние на развитие детей дошкольного возраста, а также механизмы реализации через социально-педагогические проекты. Кроме того, на основе международных научных исследований

обосновывается эффективность современных методов. В результате установлено, что компетентностный и интегративный подходы являются эффективными средствами формирования гражданской позиции, социальной активности и национальной идентичности у детей.

Ключевые слова. Патриотическое воспитание, дошкольное образование, компетентностный подход, интегративный подход, социально-педагогический проект, гражданская компетенция, национальные ценности.

Abstract. This article analyzes modern pedagogical approaches to the formation of patriotic feelings in children within the preschool education system, particularly competency-based and integrative approaches, from a scientific and theoretical perspective. The study examines the psychological and pedagogical essence of patriotic education, its impact on the development of preschool-aged children, as well as the mechanisms of its implementation through socio-pedagogical projects. In addition, the effectiveness of modern methods is substantiated based on international scientific research, including studies indexed in the Scopus database. The findings indicate that competency-based and integrative approaches are effective tools for developing civic position, social activity, and national identity in children.

Keywords. Patriotic education, preschool education, competency-based approach, integrative approach, socio-pedagogical project, civic competence, national values.

XXI asrda globallashuv va axborotlashuv jarayonlari kuchayib borar ekan, milliy identifikatsiya, vatanparvarlik va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish masalasi ta'lim tizimining strategik yo'nalishlaridan biriga aylandi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichi shaxsning asosiy ijtimoiy va axloqiy sifatlari shakllanadigan davr bo'lib, ushbu davrda berilgan tarbiya keyingi rivojlanishga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy pedagogik konsepsiyalar ta'limni faqat bilim berish jarayoni sifatida emas, balki shaxsni kompleks rivojlantirish tizimi sifatida talqin qiladi. Shu

nuqtai nazardan, kompetensiyaviy va integrativ yondashuvlar ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim vosita sifatida qaraladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur maqola quyidagi ilmiy metodlarga asoslanadi:

nazariy tahlil (ilmiy manbalarni o'rganish)

qiyosiy tahlil (milliy va xorijiy tajribalarni solishtirish)

tizimli yondashuv

umumlashtirish

Nazariy asos sifatida Lev Vygotskyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasi, John Deweyning tajriba asosida o'qitish konsepsiyasi hamda zamonaviy xalqaro tadqiqotlar tahlil qilindi.

Vatanparvarlik tarbiyasi — bu shaxsda o'z Vataniga nisbatan sadoqat, hurmat va daxldorlik hissini shakllantirishga qaratilgan uzluksiz pedagogik jarayondir. Maktabgacha yoshda bu jarayon asosan hissiy-idrokiy darajada namoyon bo'ladi.

Lev Vygotsky fikricha, bolaning rivojlanishi ijtimoiy muhit bilan o'zaro ta'sir orqali shakllanadi. Shu bois vatanparvarlik tarbiyasida ijtimoiy tajriba muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, 3–7 yosh oralig'ida bolalarda:

milliy identifikatsiya elementlari

ijtimoiy moslashuv ko'nikmalari

axloqiy qadriyatlar shakllanadi

(UNESCO, 2021)

Kompetensiyaviy yondashuv ta'lim natijasini bilimlar yig'indisi emas, balki amaliy faoliyatga tayyorlik orqali baholaydi. Bu yondashuv maktabgacha ta'limda quyidagi asosiy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan:

ijtimoiy-kommunikativ kompetensiya

madaniy kompetensiya

shaxsiy rivojlanish kompetensiyasi

John Dewey ta'limni faoliyat orqali tashkil etish zarurligini ta'kidlab, bolalarning tajriba asosida o'rganishini muhim deb hisoblaydi.

Scopus bazasidagi zamonaviy tadqiqotlarga ko'ra (OECD, 2020; European Commission, 2021), kompetensiyaviy yondashuv:

bolalarda mustaqil fikrlashni rivojlantiradi

ijtimoiy moslashuvni kuchaytiradi

fuqarolik mas'uliyatini shakllantiradi

Integrativ yondashuv ta'lim jarayonida turli fan va faoliyatlarni birlashtirish orqali yaxlit rivojlanishni ta'minlaydi. Maktabgacha ta'limda bu yondashuv quyidagi ko'rinishlarda amalga oshiriladi:

nutq + tarbiya

musiqa + madaniyat

tasviriy faoliyat + milliy qadriyatlar

Masalan:

davlat ramzlarini o'rganish + rasm chizish

milliy qo'shiqlar + harakatli o'yinlar

ertaklar orqali axloqiy tushunchalarni singdirish

Ijtimoiy-pedagogik loyihalar bolalarni faol o'quv subyeksi sifatida shakllantiradi. Loyihaviy yondashuv:

amaliy faoliyatni kuchaytiradi

jamoaviylikni rivojlantiradi

ijtimoiy tajribani boyitadi

Amaliy loyihalar:

“Mening Vatanim”

“Milliy qadriyatlar kuni”

“Mahallam — mening faxrim”

Tadqiqotlar (Thomas, 2020; Bell, 2021 — Scopus) shuni ko'rsatadiki, loyiha asosida o'qitish bolalarda ijtimoiy ong va fuqarolik kompetensiyasini rivojlantiradi.

O'rganilgan nazariy va amaliy ma'lumotlar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

kompetensiyaviy yondashuv bolalarda amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradi
integrativ yondashuv ta'lim samaradorligini oshiradi
loyihaviy faoliyat ijtimoiy tajribani kengaytiradi

Natijada bolalarda:

Vatanga muhabbat

milliy ong

ijtimoiy mas'uliyat shakllanadi

Maktabgacha ta'lim tizimida vatanparvarlik tarbiyasini samarali tashkil etish alohida metodlardan foydalanish bilan cheklanmay, balki uzviy bog'langan tizimli yondashuvni talab etadi. Ushbu yondashuv pedagogik jarayonning barcha tarkibiy qismlarini — maqsad, mazmun, metod, vosita va natijalarni yagona konseptual asosda birlashtirishni nazarda tutadi. Shu jihatdan kompetensiyaviy va integrativ yondashuvlar o'zaro uyg'unlashgan holda qo'llanilganda yuqori samaradorlikka erishiladi.

Tizimli yondashuvning asosiy xususiyati shundan iboratki, unda vatanparvarlik tarbiyasi alohida mashg'ulot yoki mavzu sifatida emas, balki kundalik pedagogik faoliyatning barcha yo'nalishlariga singdirilgan holda amalga oshiriladi. Masalan, nutq rivojlantirish mashg'ulotlarida bolalarga ona tilining go'zalligi haqida tushuncha berish orqali milliy qadriyatlarga hurmat uyg'otilsa, tasviriy faoliyatda davlat ramzlarini chizish orqali ularning mazmuni ongli ravishda o'zlashtiriladi. Shu tarzda tarbiya va ta'lim jarayonlari bir-birini to'ldiruvchi tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Bunday yondashuvni ilmiy asoslashda Lev Vygotsky tomonidan ilgari surilgan ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasi muhim ahamiyatga ega. Unga ko'ra, bolaning rivojlanishi ijtimoiy muhit bilan faol o'zaro ta'sir jarayonida amalga oshadi. Demak, vatanparvarlik tarbiyasi ham bolani ijtimoiy faoliyatga jalb etish orqali, ya'ni o'yin, muloqot va hamkorlik jarayonida shakllantirilishi zarur.

7. Vatanparvarlik tarbiyasini shakllantirishda pedagogik shart-sharoitlar

Vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligi ko'p jihatdan uni amalga oshirish uchun yaratilgan pedagogik shart-sharoitlarga bog'liq. Birinchidan, ta'lim

muassasasida milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiyaviy muhit shakllantirilishi zarur. Bu muhit bolalarda o'z milliy identifikatsiyasini anglashga yordam beradigan vizual va mazmuniy elementlarni o'z ichiga oladi: davlat ramzlari, milliy bezaklar, xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalanish va boshqalar.

Ikkinchidan, tarbiyachining kasbiy kompetensiyasi muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy pedagog o'z faoliyatida nafaqat bilim beruvchi, balki yo'naltiruvchi, motivatsiya beruvchi va ijtimoiy tajribani tashkil etuvchi shaxs sifatida namoyon bo'lishi kerak. Shu nuqtai nazardan, John Dewey ta'limni tajriba asosida tashkil etish g'oyasi vatanparvarlik tarbiyasida ham muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Uchinchidan, ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur. Oila muhitida shakllanayotgan qadriyatlar maktabgacha ta'lim muassasasida berilayotgan tarbiya bilan uyg'unlashgandagina barqaror natijaga erishish mumkin. Shu jihatdan, ota-onalarni tarbiyaviy jarayonga jalb etuvchi loyihalar, seminarlar va amaliy tadbirlar tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

8. Vatanparvarlik tarbiyasida baholash va monitoring jarayoni

Vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligini aniqlash uchun tizimli monitoring va baholash mexanizmlarini joriy etish zarur. Maktabgacha yoshdagi bolalarda bu jarayon an'anaviy testlar orqali emas, balki ularning xulq-atvori, hissiy munosabati va faol ishtiroki asosida amalga oshiriladi.

Baholashning asosiy mezonlari quyidagilardan iborat:

Bolaning Vatan haqidagi dastlabki tushunchalarga ega bo'lishi;

Milliy ramzlarni tanishi va ularni to'g'ri idrok etishi;

Jamoaviy faoliyatlarda ishtirok etish darajasi;

Ijobiy hissiy munosabatlarning namoyon bo'lishi.

Monitoring jarayonida kuzatuv, suhbat va o'yin faoliyatini tahlil qilish metodlaridan foydalanish samarali hisoblanadi. Bu metodlar orqali bola rivojlanishidagi ijobiy o'zgarishlar dinamikasini aniqlash mumkin.

9. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etishning istiqbollari

Maktabgacha ta'lim tizimida vatanparvarlik tarbiyasini takomillashtirish istiqbollari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish bilan bevosita bog'liq. Xususan, raqamli vositalardan foydalanish bolalarda Vatan haqidagi tasavvurlarni vizual va interaktiv shaklda shakllantirish imkonini beradi. Multimedia materiallar, animatsion videolar va interaktiv o'yinlar orqali bolalarda qiziqish va faollik oshadi.

Bundan tashqari, STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda ijodkorlik va mustaqil fikrlashni rivojlantirish bilan birga, ularni ijtimoiy muhit bilan bog'laydi. Shu tarzda vatanparvarlik tarbiyasi faqat axloqiy tushuncha sifatida emas, balki amaliy faoliyat orqali o'zlashtiriladigan kompetensiya sifatida shakllanadi.

Xalqaro tajriba ham shuni ko'rsatadiki, integratsiyalashgan va kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim tizimi bolalarda fuqarolik ongini rivojlantirishda samarali hisoblanadi (OECD, 2020).

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tizimida vatanparvarlik tarbiyasini shakllantirish kompleks, tizimli va uzluksiz pedagogik jarayon bo'lib, u kompetensiyaviy va integrativ yondashuvlar asosida amalga oshirilganda yuqori samaradorlikka erishiladi. Ushbu yondashuvlar bolalarda nafaqat bilim, balki ijtimoiy xulq-atvor, hissiy ong va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida ushbu yondashuvlarni keng joriy etish muhim ilmiy-amaliy vazifa sifatida qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UNESCO. (2021). Education for Sustainable Development.
2. OECD. (2020). Future of Education and Skills 2030.
3. European Commission. (2021). Key Competences for Lifelong Learning.
4. Drake, S., & Reid, J. (2020). Integrated curriculum. International Journal of Education.
5. Thomas, J. (2020). Project-Based Learning. Educational Research Review.
6. Bell, S. (2021). Project-Based Learning for the 21st century. Clearing House Journal.